

Kernavė. Nuotrauka iš RKIC archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

XI–XII a. – Lietuvos ūkininkai pradeda naudoti dvilaukė ir trilaukė sėjomainą.

XI–XII a. – Atsirado sukamosios girnos. Ūkiuose buvo pradėti laikyti naminiai paukščiai – vištos, antys.

XI–XII a. – Kalvystė atsiskyrė nuo kitų amatų.

XII a. – Pradėta naudoti įagrė, kuri ne tik pureną dirvą, bet ir apversdavo velėną.

XIII AMPIUS

1201 m. – Dauguvos upės pietuose vokiečių riteriai ėkūrė Rygos miestą.

1202 m. – Įsteigtas Kristaus riterių brolijos (Kalavijuočių) ordinas.

1219 m. – 21 Lietuvos ir baltijos kunigaikštis sudarė sutartį su Haliėvoluinės kunigaikštystės Mindaugas minimas tarp vyresniojo kunigaikščio. Iš šios sutarties matyti, kad baltijos stipriausi kunigaikščiai buvo Gedvilas ir Vyktintas, savo valdas turėję vakarinėje arba pietinėje baltijos dalyje.

1226 m. – Kulmo žemėje (Prūsija) buvo pradėtas formuoti Kryviuočių ordinas.

1228 m. – Kryviuočių ordinas ėsikūrė Pabaltijyje.

1230 m. – Popiepius Grigalius IX patvirtino Ėvė. Mergelės Marijos ordino (Vokiečių ordino) perkėlimą į Pabaltiją.

Popiepius Grigalius IX bule paskelbtas pirmasis kryviaus ėygis prieš lietuvius.

1236–1263 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Mindaugo valdymo laikotarpis.

1236 m. – Ėvyko Saulės mušis.

1236 m. – Prie Ėiaulio (Saulė) ėvyko Saulės mušis, kuriame baltiečiai (spėjama, kad jiems vadovavo baltiečių kunigaikštis Vyktintas) ėveikė Kalavijuočių ordiną. Po šio mušio praėjus aštuoneriems mėnesiams ėvyko kalavijuočių ir kryviuočių politinis susijungimas. Teritorinį susijungimą Ordinas tikėjosi ėvykdyti per baltiečių žemę. Baltiečių sėkmė Saulės mušyje daugiausia lėmė

tai, kad tuo metu ėiaurės ir vakarų baltiečiai palaikė glaudžius ryšius ir vieni kitiems padėjo. Toks jė bendradarbiavimas pastebimas ir kovose prieš Mindaugą.

1248–1252 m. – Lietuvoje vykstant višaus karui, baltija suskilo į dvi stovyklas. Vykinto pusėje prieš Mindaugą kovėsi tik vakarų baltiečiai. Šis karas padarė didelę ėtaką baltiečių kunigaikščiams, nes vėliau ėie kunigaikščiai vis reėiau bėminiškai oficialiuose raėtuose, o ėškyla didėiunai.

1251 m. – Pakrikėtytas Lietuvos kunigaikštis Mindaugas.

1252 m. – Ėkurta Klaipėda.

1253 m. – Atsinaujino baltiečių kovos su Livonijos ordinu.

1253 m. liepos 6 d. – Lietuvos valstybės ėkūrimo diena – Lietuvos didysis kunigaikštis Mindaugas karėnuotas Lietuvos karaliumi.

1253–1254 m. – Mindaugo kariuomenė kovoja su totoriais.

1254 m. rugsėjo 3 d. – Ėkurta Lietuvos baltyninė provincija. Lietuvos vyskupu ėventintas kunigas Kristijonas, tiesiogiai pavaldus popiepiui.

1255 m. kovo 6 d. – Popiepius patvirtino Mindaugo ėpkariautus Rusijos plotus.

1255 m. – Baltiečiai jungtinio pajėgų vadu ėšsirinko kunigaikštį Alminą. Šioje suėigoje jis suformulavo visą politinę programą, kurioje buvo numatyti ne tik konkretūs baltiečių veiksmai, bet ir tolimesni šio veiksėmė tikslai.

1260 m. liepos 13 d. – Ėvyko Durbės mušis. Po šio pralaimėto mušio Kryviuočių ordinas ilgai nebekėlė grėsmės Lietuvai.

1260–1274 m. – Vykė Didysis prūsai, vadovaujami Herkaus Manto kovojo prieš Kryviuočių ordiną.

1261 m. vasaros pabaiga – 1261 m. rudens pradėia – baltiečiai pripapino Mindaugo valdėia.

1261 m. – Mindaugas pradėjo karą prieš Livoniją.

1263 m. rugsėjo 12 d. – Agluonoje buvo

nubudytas Mindaugas ir du jo sūnūs. Lietuva tapo Lietuvos Didėiaja Kunigaikštystė (LDK).

1263–1795 m. – Lietuvos Didėiosios Kunigaikštystės gyvavimo metai.

1264–1267 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vaiėdelgos (Vaiėvilko) valdymo laikotarpis.

1267–1269 m. – Ėvarno valdymo laikotarpis.

1267 m. – Galutinai pavergiami kurėiai.

1269–1282 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Traidenio valdymo laikotarpis.

1270 m. vasario 16 d. – Ėvyko Karusės ledo mušis. Jo metu lietuviai XIII a. – pasiekė treėia iš svarbiausio savo pergalio prieš Livoniją.

1274 m. balandėio mėn. – 1270 m. – Vykė Lietuvos karas su jungtinėmis Haliėvoluinės jėgomis. Jo metu buvo magistras ir 71 Vokiečių ordino riteris.

1279 m. kovo 5 d. – Vykė Ąderadės mušis su Livonijos Ordinu.

Ąpie 1282–1285 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Daumanto valdymo metai.

1282 m. – Kryviuočių ordinas priėjo prie Nemuno ir pradėjo pulsti Lietuvą.

1284 m. – Lietuviai ėpuolė Lenkiją.

1285–1292 m. – Lietuvą valdė Lietuvos didysis kunigaikštis Pukuveras-Butvydas (Butigeidėio brolis) kartu su broliu Pukuveru-Butvydu, Vytenio ir Gedimino tėvu.

1289–1294 m. – Lietuvos didėiojo kunigaikščio Pukuverio-Butvydo valdymo laikotarpis.

1295 m. – Prasidėjo nauja kryviuočių puolimė banga iš pietė ir vakarė.

1295 m. – (1259 m.), 1315 m. – (1316 m.) Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio (Pukuvero-Butvydo sūnus) valdymo laikotarpis.

1298 m. kovo mėn. – Sudaryta Lietuvos didėiojo kunigaikščio Vytenio sutartis su Rygos miestu bendrai kovai su Ordinu.

1298 m. – Lietuvos ėygis į Livoniją.

1298 m. – Vytenio sąjunga su Rygos arkivyskupu.

XIII–XIV a. Lietuvos sostinė, svarbiausias miestas buvo Kernavė.

XIV AMPIUS

1305 m. – Istoriniuose ėaltiniuose pirmą kartą paminėta Gedimino pilis (dabartinis Kvėdarnos piliakalnis).

1307 m. – Lietuvos didysis kunigaikštis Vytenis prie LDK prijungė Polocką bei Polocko

(Nukelta į 8 p.)

Gedimino pils Vilniuje. Danutės Mukienės nuotrauka

(Atkelta iš 7 p.)

kunigaikštystė ir Lietuvos valdžiai pajungė Turovo-Pinsko kunigaikštystę.

1309 m. – Vytenis laimėjo kovą dėl Pėmaitijos.

1316–1317 m. – Gediminas įsteigė Naugaruko metropoliją LDK stačiatikiams, metropolitu tapo Teofilis.

1316–1341 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino (Vytenio brolio) valdymo laikotarpis. Jam valdant susiformavo kunigaikščio taryba ir nuolatinė kariuomenė. Upsienio politikoje išvyravo politinės santuokos.

1317 m. – Popiežius Jonas XXII kreipėsi laiškais į Gediminą, siūlydamas krikštytis.

1318 m. – Algirdas vedė Vitebsko kunigaikštę Mariją.

1320 m. liepos 27 d. – Įvyko Medininkų kautynės. Jose pėmaičiai iškovojo svarbiausią savo pergalę XIV a. – I pusėje.

1323 m. gegužės mėn. Gediminas parodė laiškus popiežiui Jonui XXII ir Europos miestų pirkliams bei dvasininkams, kviesdamas juos atvykti į LDK.

1323 m. – Pirmasis Vilniaus, kaip Lietuvos sostinės, paminėjimas (Gedimino laikai).

1324 m. – Lietuvoje atsirado pirmosios totorių gyvenvietės. Totorių pasiuntiniai atvyko į Vilnių pas Gediminą.

1325 m. – Sudaryta Gedimino sutartis su Lenkijos karaliumi Vladislavu Lokietka prieš Kryžiuočių ordiną.

1328 m. ruduo Kryžiuočiai, pažeisdami paliaubų sutartį, užpuolė Gardino, Aukaimio, Pūtės pilsis.

1330 m. – Nutrūko prekybiniai santykiai tarp Lietuvos ir Rygos miesto.

1331 m. – Gedimino duklė Eufemija (Anka) Marija ištekėjo už Hališo-Voluinės kunigaikščio Voleslovo Jurgio.

1333 m. – Gediminas Naugaro vietininku paskyrė savo sūnų Narimantą.

1336 m. vasario 24 d. – 1336 m. vasario 25 d. – Pilėnų apgultis ir užėmimas. Pilėnų nuo Kryžiuočių ordino, Vokietijos, Austrijos ir Prancūzijos karių gynė kunigaikščio Margirio vadovaujami pilies gyvėjai.

1337 m. – Imperatorius Liudvikas IV Bavarietis, pasirašęs du aktus, padovanojo Vokiečių ordinui visą LDK.

1338–1339 m. – Totorių antpuoliai Lietuvos teritorijoje.

1338 m. spalio 1 d. – Dešimčiai metų pasirašyta prekybos sutartis tarp Lietuvos ir Livonijos.

1341 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino mirties metai.

1341–1345 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikščio Jaunučio (Gedimino sūnaus) valdymo laikotarpis.

1341 m. – Algirdas pradeda užkariauti senosios Rusijos žemes.

1345–1382 m. – Algirdo ir Kęstučio valdymo laikotarpis.

1345 m. – Algirdo ir Kęstučio sąmokslas. Jo metu Jaunutis buvo nužalintas nuo sosto.

1345–1377 m. – Bendras Kęstučio ir Algirdo (Gedimino sūnų) valdymo laikotarpis. Algirdas deimininkavo rytuose, sprendė santykius su rusais bei totoriais, o Kęstutis rūpinosi Lietuvos karu, santykiu su Kryžiuočių ordinu, mozaikais ir lenkais reikalais.

1346–1349 m. – Lietuvos didysis kunigaikštis Algirdas mėgino išgalėti Naugarde ir Smolenske.

1347 m. – Maskvos metropolito rūpesiu buvo panaikinta Hališo metropolija.

1348 m. vasario 2 d. – Įvyko Strėvos mūšis tarp Algirdo, Kęstu-

Trakų pils. Danutės Mukienės nuotrauka

ėio ir krypuiėioė kariuomeniė. Kas jame laimėjo, nėra iėaiėkinta, nes abi kariuomenės patyrė dideliė nuostoliė.

1348 m. rugpjūėio mėn. Krypuiėieiai sugriovė svarbià Veliuonos pilà (atstatyta 1349 m.).

1349–1355 m. Vyko lietuviė kovos su Lenkija dėl Voluinės, kurià valdė Algirdo ir Kėstuėio brolis Liubartas.

1349 m. – Algirdas su Maskvos didpjuoju kunigaikėėiu Simeonu pasiraėė taikos sutartà ir iė Maskvos nelaisvės iėvadavo brolià Karijotà.

1355–1359 m. – Algirdas bandė upkariauti Smolensko kunigaikėytystė.

1358 m. balandpio 18 d. – Imperatorius Karolis IV pasiulė Algirdui ir Kėstuėiui krikėtytis. Algirdas pareikalavo, kad krypuiėieiai iėsikraustytė iė Pabaltijio. Derybos plugo.

1358 m. – Algirdas iėkėlė politinė visė rusė ėemiė prisijungimo prie LDK programà.

1358 m. – Lietuviai pasiėpadėjo krikėtytis, jeigu Lietuvai bus gràpintos Ordino upimtos ėemės.

1359 m. – Smolensko kunigaikėtis Sviatoslavas pripapino vašalinė priklausomybė nuo LDK.

1361–1365 m. – Vyko atemptos LDK kovos su Ordinu.

1362 m. kovo 13 d. – balandpio 16 d. – Krypuiėieiai sugriovė mūrinė Kauno pilà ir pradėjo nuopmiausià kovė prieš Lietuvà etapà, trukusà beveik 20 metė. Per tà laikà jie Lietuvà puolė apie 70 kartė.

1363–1362 m. rudenà Algirdas, pasinaudojė Aukso ordos vidaus kovomis, prie Mėlynėjė Vandeniė sumuėė totorius ir upėmė Podolė bei Kijevà. Ėiuo mūėiu pasibaigė Lietuvos valstybės plėtimasis Rusioje. Kijevà valdyti Algirdas pavedė savo sūnui Vladimirui.

1365 m. rugpjūėio mėn. Kėstuėio sūnus Butautas, remiamas krypuiėioė kariuomenės, Lietuvoje mėgino àvykdyti perversmà, taėiau nesėkmingai.

1366 m. ruduo Liubartas ir kiti Lietuvos kunigaikėieiai su Lenkijos karaliumi Kazimieru sudarė „Amėinà taikà“.

1368 m. ruduo Algirdas, remdamas savo uodvà – Tverės kunigaikėtì Mykolà, surengė 3 karo pygius à Maskvà: 1368, 1370 ir 1372 m. – Paimti Maskvos jam nepavyko.

1366 m. – Lenkija upėmė vakarinà Voluinės pakrautà ir ilgainiui jame àsitvirtino, bet didpioji Voluinės dalis liko Lietuvos valdpioje.

1370 m. – Kėstutis su Liubartu atgavo visas 1366 m. – praras-tas Voluinės ėemes.

1372 m. – Sudaryta Algirdo taika su Maskvos didpjuoju kunigaikėėiu Dmitrijumi.

1375 m. – Tverė buvo priversta pripapinti Maskvos virėnybė ir atsisakyti sàjungos su Lietuva. – à Maskvos atakà laikinai pateko ir Smolenskas.

1376 m. – Tarp Lietuvos ir Livonijos sudaryta prekybos sutartis, ji abiejė daliai pirkliais garantavo saugià prekybà.

1377–1392 m. – Jogaila (Algirdo sūnus) valdė Lietuvà kaip Lietuvos didysis kunigaikėtis.

1377 m. geguėės 24 d. – Mirė Algirdas. Jis buvo palaidotas pagal pagoniėkas apeigas. Algirdas apėdiniu paliko sūnė Jogailà. Kėstutis rėmė Jogailà, bet sukilo vyriausiasis Algirdo sūnus Polocko kunigaikėtis Andrius, kuris manė turės daugiau teisio à sostà. Andriė parėmė dar du jo broliai ir Maskvos didysis kunigaikėtis Dmitrijus. Pastarasis àšivėlė à karà su Aukso ordos chanu Mamajumi, todėl Jogaila nusprendė paremti chanà.

1379–1381 m. – Jogaila kovojo su savo vyriausiojo brolio, Polocko kunigaikėėio Andriaus koalicija. –

Paminklas Lietuvos Didpjam kunigaikėėiui Gediminui Vilniuje. Skulptorius Vytautas Kaėuba. Nuotrauka iė RKIC archyvo

1379 m. rugsėjo 29 d. – Trakuose pasiraėytos Jogailos ir Kėstuėio deėimties metė paliaubos su Krypuiėioė ordinu.

1380 m. geguėės 31 d. Pasiraėyta Dovydiėkiė sutartis: Dovydiėkiė Jogaila su Vokieėio ordinu sudarė slaptà taikos sutartà, kurià àsipareigojo neremti Kėstuėio, jei Ordinas pultė jo valdas. Tada iėskubėjo à pagalbà Mamajui, bet à mūė, kuris àvyko rugsėjo 8 d. – Kulikovo lauke, pavėlavo. Maskvos kunigaikėtis sutriuėkino Ordos pajėgas. Tuo tarpu Kėstutis supinojo apie Jogailos iėdavystė ir nusprendė paėalinti jà iė Vilniaus. Kėstutis upėmė Vilniė, o Jogailà iėsiuntė à jo tėvonijà – Krėvà ir Vitebskà.

1381 m. lapkriėio mėn. Kėstutis, upėmė Vilniė, iė sosto paėalino Jogailà ir pasiskelbė Lietuvos didpjuoju kunigaikėėiu.

1381–1382 m. – Lietuvos didpiojo kunigaikėėio Kėstuėio (Gedimino sūnaus) valdymo laikotarpis.

1382 m. spalio 31 d. – Dubysos ėioėio saloje Jogailos ir Skirgailos vardu buvo pasiraėytos trys sutartys su vokieėio ordinu. Viena sutartimi Lietuvos kunigaikėieiai pasiėpadėjo apsikrikėtyti, antra – padėti Ordinui prieš jo prieėus. Treėiàjà sutartimi Ordinui buvo atiduotas ėemaiėio plotas tarp abiejė Ordino daliė iki Dubysos. Taėiau Jogaila, matyt, jau 1383 m. ėinojo apie projektà kviesti jà Lenkijos karaliumi ir sutuokti su Jadvyga, ir jo politika àgavo savarankiėkà kryptà. Nutraukė su Jogaila santykius, krypuiėieiai labiau susidomėjo Vytautu ir, jà pakrikėtijė, vėl iė jo ėmė kaulyti upraėyti ėemaitijà.

1382 m. birėlio 12 d. – Jogailos dalininkai Vilniuje àvykdė perversmà. Netrukus Jogaila upėmė ir Trakus. Kėstutis ir Vytautas su kariuomene atvyko prie Trakė à Jogailos pasiūlytas derybas, bet buvo suimti.

1382 m. rugpjūėio 15 d. – Jogailos tarnai Krėvos pilyje àkalintà Kėstutà nuėudė. Vytautas netrukus pabėgo ir rado prieglobstà pas krypuiėieius.

(Nukelta à 10 p.)

Medalis, skirtas Vilniaus katedros mokyklai. Dailininkas Petras Gintalas. Nuotrauka iš dailininko archyvo

(Atkelta iš 5 p.)

1382 m. spalio 31 d. – Pasirašyta Dubysos sutartis tarp Jogailos ir Ordino. Pagal šią sutartį Jogaila Ordinui užrašė pėmaičius.

1382–1384 m. – Po Kėstueio nušudymo Vytautas pabėgo pas krypčiuočius ir stoja į kovą prieš Jogailą, siekdamas atgauti tėvoniją.

1383 m. liepos 30 d. – Vokiečių ordinas paskelbė Jogailai karą.

1383 m. – Jogaila užrašė pėmaičius Ordinui, o 1384, 1392, 1400, 1409 m. pėmaičius ordinui užrašė Vytautas.

1383 m. rugpjūčio 12 d. – Vytauto vadovaujama krypčiuočių kariuomenė užėmė Trakus ir apgulė Vilnių.

Pemaitija. Pemėlapio reprodukcija iš RKIC archyvo

1383 m. lapkričio 3 d. – Skirgaila atsiėmė Trakus, bet mūrinė pusiasalio pilis buvo sugriauta, ir Trakai 25 metams neteko savo pirminės reikšmės.

1384 m. – Jogaila pasiūlė Vytautui taiką ir papadėjo jam grąpinti tėvoniją.

1384 m. liepos 9 d. – Vytautas sudegino tris krypčiuočių pilies ir grąpo į Lietuvą. Ėia iš pradžių gavo valdyti Gardiną ir Palenkę, o 1387 m. – Voluiną.

1384 m. – Krypčiuočių ordino magistras sudarė sutartį su Vytautu. Ja Vytautas papadėjo savo atgautoje tėvonijoje būti Ordino vasa-lu. Ordinas pakrikdijio Vytautą Vygando vardu.

1385 m. rugpjūčio 14 d. – Sudaryta Krėvos sutartis. Krėvos aktu Jogaila paskelbė apie savo ketinimą vesti Lenkijos karalienę Jadvygą ir kartu su nekrikditytais broliais bei pavaldiniais priimti krikd-tą. Tapęs Lenkijos karaliumi, Jogaila papadėjo visus savo turtus naudoti abiejų karalysėių, tiek Lenkijos, tiek Lietuvos, reikalams, paleisti lenkų belaisvius ir „savo Lietuvos ir Rusijos pėmes ampina-i prišlieti prie Lenkijos Karalystės“.

1386 m. vasario 2 d. – Lenkijos bajorų Seimas Liubline Jogailą išrinko Lenkijos karaliūnu. Jogaila atvyko į Krokuvą, vasario 15 d. – pasikrikdijio ir gavo Vladislovo vardą, vasario 18 d. – vedė Jadvygą, o kovo 4 d. – buvo iškilmingai karūnuotas Lenkijos karaliumi. Taip Krėvos sutarties sąlygos tapo asmeninės unijos nuostatais. Tačiau pagal juos Lietuvos ir Lenkijos valstybiniai santykiai dar nebuvo aiškiai apibrėpti.

1386 m. vasario 15 d. – Krokuvoje Jogaila pakrikdijamas Vla-dislovo vardu.

1386 m. kovo 4 d. Jogaila karūnuotas Lenkijos karaliumi.

1387 m. – Lietuvos krikdėtas (aprikdijama Aukdaitija). Įkuria-ma Vilniaus vyskupija. –

1387 m. vasario 20 d. – Pasirašomi trys teisiniai Jogailos doku-mentai: privilegija visam kraštui, privilegija miestams (tarp jų – ir Vilniui, suteikianti savivaldą – Magdeburgo teisę), ir privilegija ap-sikrikdijusiems bajorams.

1389 m. – Vytautas antrą kartą pabėgo pas krypčiuočius.

1389 m. gruodžio mėn. Vytautas suorganizavo perversmą, nukreiptą prieš Jogailą ir lenkų štaką Lietuvoje. Vilniaus Vytautui nepavyko paimti ir Jogailos jis neaveikė.

1390 m. sausio 19 d. – Vytautas atnaujino sąjungą su Vokiečių ordinu ir pasipadėjo laikytis ankstesnių šsipareigojimų.

1391 m. – Vytautas išleido savo dukterai Sofijai už didžiojo Mask-vos kunigaikdėio Vasilijaus I.

1392–1430 m. – Vytauto Didžiojo (Kėstueio sūnaus) valdymo laikotarpis.

1392 m. rugpjūčio 4 d. – Sudaryta Ostrovo sutartis – Vytautas gavo teisę valdyti LDK ir tituluotis Lietuvos kunigaikdėiu. Šia sutar-timi Vytautas atnaujino sąjungą su Vokiečių ordinu ir pasipadėjo laikytis ankstesnių šsipareigojimų. Vytautui nepavyko užimti Vil-niaus ir padedant Ordinui, tačiau jis sparčiai plėtė savo štaką ir valdžią. Galiausiai Jogaila pasiūlė Vytautui tapti jo vietininku Lietu-voje. Vytautas vėl sudegino tris Ordino pilies ir grąpo į Lietuvą.

1392–1340 m. – Lietuvos didžiojo kunigaikdėio Vytauto valdy-mo laikotarpis.

1393 m. – Įvykdoma Lietuvos centralizacija (iš valdytojų buvo atimtos sritinės kunigaikdystės).

1395 m. – pab. Smolensko kunigaikdėio Jurijus siaubė Lietuvos valdas.

1396–1396 m. – Aukso ordos chanas Tochtamyžas, sumužtas didþiojo chano Timūro, pabėgo į Lietuvą ir papradė Lietuvos didþiojo kunigaikdėio Vytauto pagalbos, up tai paþadėjęs atiduoti jo valdþion visą Rusiją. Vytautas sudarė paliaubas su kryþiuoėiais ir visas jėgas sutelkė į Rytus. Padedant Tochtamyžui, jis tikėjosi greitai sukurti galingą valstybę ir tapti jos karaliumi.

1397 m. – Ražytiniuose daltiniuose pirmą kartą paminėta mokykla, veikusi prie Vilniaus katedros.

1397–1398 m. – Vytautas surengė du þygius prie Juodosios jūros ir į Krymą, id ten parsivedė daug totorių bei karaimų, kuriuos akurdino Trakų kunigaikdystėje.

1397–1398 m. – Vytautas prie LDK prijungė Juodosios jūros pakrantes ir Krymą.

1398 m. spalio 12 d. – Lietuvos didysis kunigaikdėis Vytautas Didysis sudarė Nemuno saloje su Kryþiuoėių ordinu sutartą (Salyno taika), pagal kurią Didþioji Lietuvos Kunigaikdystė Ordinui upradė Þemaičius iki Nevėþio upės. Jeigu iki to laiko þinomi Þemaičių padovanojimai Ordinui buvo tik pergamentiniai paþadai, tai ši sutartis ir Vytauto paþadas padėti upvaldyti Þemaičius, kryþiuoėiams kėlė pagrastas viltis. Taėiau Þemaičius Ordinas tevaldė tik iki 1401 m., kol Vytautas Vilniaus ir Radomo aktais formaliai įgijo LDK titulą. Tais paėiais metais sukilė Þemaičiai sunaikino dvi pilies, kurias Ordinas buvo pasistatęs Þemaitijoje, tad po to Ordinas Þemaitijoje nebeturėjo kur bešitvirtinti ir jam liko daryti vien aprastus karinius þygius. Po to Ordinas Vytautą apkaltino tuo, kad šis sukurstė Þemaičius.

XIV a. pab. – Vytautas surengė pirmąją Lietuvos kryþiaus þygą prieš totorius. Šį kryþiaus þygą buvo paskelbęs ir Romos popieþius, ir Konstantinopolio patriarchas. Su Lietuvos, Lenkijos ir Vokiečių ordino kariuomene Vytautas atþygiavo iki Vorsklos, kur susitiko su totorių kariuomene. Rugpjūėio 12 d. – avykusiame mūðyje Lietuvos ir jos sąjungininkų kariuomenė buvo sumužta, Vytautui vos pasisekė idlikti gyvam ir pabėgti. Tai suþlugdė Vytauto planus tapti Lietuvos karaliumi ir visos Rusijos valdovu.

1400 m. – Lietuvos kunigaikdėiai pradėjo kaldinti monetas. Lietuvoje pradėjo atsirasti nuolatinis totorių gyvenvieėiu.

1400 m. – Asteigta Vladimiro vyskupystė.

1400 m. – Lietuvos didysis kunigaikdėis Vytautas su kariuomene padėjo Vokiečių ordinui upvaldyti Þemaičius, atiduotus Salyno sutartimi.

Kryþiuoėiams pirmą kartą pavyko pasiekti Þemaičių gilumą.

XV AMPIUS

1401 m. – Vilniuje ir Radome susitarimais tarp Lietuvos ir Lenkijos karalius Jogaila ir Karalystės taryba pripaþino Vytautą Lietuvos didþiojo kunigaikdėiu iki mirties. Jo skatinami ir remiami Þemaičiai sukilo.

1401–1404 m. – Prie Prahos universiteto Lenkijos karalienės Jadvygos rūpesėiu buvo kuriama Lietuvos kolegija (*Collegium Lithuanorum*), skirta lietuvių kunigams rengti. Patys lietuviai ėia niekada nesimokė (kolegija nustojo veikti 1704 m.). Tuo laikotarpiu daugiausia lietuviai studijuodavo Krokuvos universitete, kur nuo 1409 m. veikė jiems akurta bursa (bendrabutis).

1403 m. birþelio 19 d. – Vytautas pasiþadėjo be Jogailos þinios nepasirašinėti sutarėiu su Ordinui.

1404 m. geguþės 22 d. – Sudaryta Racionþo taika tarp Vytauto ir

Lietuvos didþiojo kunigaikdėio Vytauto Didþiojo paminklas Veliuonoje. Danutės Mukienės nuotrauka

Ordino. Þemaičiai buvo grąþinti Ordinui, jiems buvo updrausta prekiauti su Lietuva.

1404 m. birþelio 27 d. – Vytauto vadovaujami kariai upėmė Smolenską (nuo to laiko Lietuvos valdþioje jis idbuvo iki 1514 m.). Tuo laiku Smolenskas buvo svarbus Rytų Europos prekybos centras bei strategiškai reikšminga tvirtovė.

1405 m. – Dominikonų iniciatyva asteigta Kijevo vyskupystė.

1406–1408 m. – Vytautas surengė 3 þygius į Maskvą.

1407–1408 m. – Kryþiuoėiai pastatė mūrinę Tilþės pilą.

1408 m. – Vytautas suteikė Magdeburgo teisę vokiečių pirkliams.

1408 m. – Vytautas Kaunui suteikė Magdeburgo miesto savivaldos teises. Rugsėjo mėn., vos nepradėjęs karo su Maskvos Didþiąja Kunigaikdyste, sudarė su ja taikos sutartą. Maskvą tuo metu valdė Vytauto þentas Vasilijus.

1409–1411 m. – Vyko LDK ir Lenkijos karas su Ordinui

(Nukelta į 12 p.)